

Latvijas Reklāmas asociācijas

Ētikas padomes

Lēmums lietā Nr. 01/2020

Rīgā, 2020.gada 28.augustā.

Piedalās: Ētikas padomes locekļi Baiba Liepiņa, Ieva Goldberga, Valdis Melderis, Linda Saulīte un Varis Lāzo.

2020.gada 6.augustā Latvijas Reklāmas asociācijas (turpmāk tekstā – LRA) valde nodeva LRA Ētikas padomei izskatīšanai sūdzību, kuru 2020.gada 6.augustā iesniedza Latvijas Reklāmas asociācijas Ētikas padomes loceklis Varis Lāzo par VSIA Latvijas Televīzija (turpmāk LTV) 2020.gada 6.augusta ziņu raidījumā Rīta Panorāma pārraidītā tiešraides sižeta par Samsung jauno produktu prezentāciju (turpmāk tekstā Sižets) atbilstību Latvijas Reklāmas profesionāļu ētikas kodeksa (turpmāk tekstā – Ētikas kodekss) normām.

Atbilstoši Ētikas kodeksa 9.1.6. punktam tika lūgti LRA biedra LTV rakstveida paskaidrojumi. 2020. gada 21.augustā LTV elektroniski parastītā vēstulē atsūtīja skaidrojumu.

Ētikas padome jau iepriekš savos lēmumos ir uzsvērusi, ka tās kompetencē ir lemt jautājumus par reklāmu atbilstību Ētikas kodeksam, nevis Reklāmas likuma normām. Tā kā Ētikas padome nav reklāmas nozari vai televīziju uzraugošā iestāde, kā arī tai nav kompetence veikt Reklāmas likuma vai citu likumu normu saistošu interpretāciju, jebkuri jautājumi tiek izvērtēti tikai un vienīgi no ētikas viedokļa, tostarp reklāmas nozares attīstības interešu kontekstā, nevis no juridiskā aspekta. Vienlaikus tas neliedz Ētikas padomei lietas izskatīšanas gaitā ņemt vērā un patstāvīgi vērtēt arī atsevišķas tiesību normas atbilstoši Ētikas padomes uzdevumam un kompetencei veicināt labas reklāmas prakses izplatību Latvijas reklāmas tirgū, sabiedrības uzticību reklāmai kā informācijas avotam un medijiem kā sabiedrībai nozīmīgu funkciju nodrošinātājiem.

[I] Vara Lāzo iesniegums

Varis Lāzo, kurš ir LRA Ētikas padomes loceklis, savā iesniegumā norāda, ka 2020.gada 6.augusta LTV ziņu raidījumā Rīta Panorāma, vērtējot sižeta saturu, ticis pārraidīts komerciāls sižets – reklāma (<https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/06.08.2020-intervija-ar-juriju-busmaku.id193649/>), kurā prezentēti globālā uzņēmuma Samsung jaunie produkti. Šis sižets nav bijis atdalīts no ziņu raidījuma Rīta Panorāma satura, kā to attiecībā uz reklāmu nosaka virkne normatīvo aktu, bet gluži pretēji Sižets ticis pasniegts kā nozīmīgas tehnoloģiju ziņas.

[II] Situācijas izvērtējums

LTV savos paskaidrojumos atsauca uz to, ka redakcionālajos lēmumos par ziņu sižetos aplūkojamajām tēmām primāri tiek ņemtas vērā sabiedrības intereses un “Sabiedriskajā pasūtījumā” definētās prioritātes satura veidošanā, kā arī Nacionālās Elektorniskās Plašsaziņas līdzekļu padomes LTV noteiktais uzdevums “izzināt un integrēt saturā Latvijas uzņēmējdarbības, radošo industriju un inovāciju attīstības tematiku”. Papildus LTV norāda, ka regulāri programmā iekļauj ziņas par tehnoloģiju tematiem un, ka Ētikas padomes vēstulē

minētais Samsung piemērs ir “redakcionālo lēmumu rezultāts, kas jāaplūko šādā kontekstā”. Tāpat LTV atbildes vēstulē atsaucas uz LTV ieskatā analogu informācijas par “Samsung jaunajām tehnoloģijām” atspoguļojumu virknē Latvijas un ārzemju mediju, iesniedzot Ētikas padomei sekojošus piemērus:

- 1) <https://www.tvnet.lv/7032915/skaties-tiesraide-samsung-prezente-jaunakas-galaxy-ekosistemas-viedierices> ;
- 2) <https://skaties.lv/zinas/zinatne-un-tehnologijas/tehnologijas/samsung-prezente-jauno-viedtalruni-ar-salokamu-ekranu/>;
- 3) <https://www.delfi.lv/bizness/tehnologijas/lielaki-un-dargaki-samsung-laiz-klaja-rudens-flagmanus-note-20.d?id=52355443>
- 4) <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-08-05/samsung-adds-galaxy-note-20-to-premium-lineup-teases-fold-2>
- 5) <https://www.bbc.com/news/technology-53664988>
- 6) <https://edition.cnn.com/2020/08/05/tech/samsung-galaxy-event-live/index.html>
- 7) <https://us.cnn.com/2020/08/07/cnn-underscored/best-galaxy-note-20-ultra-accessories-cases/index.html/>
- 8) <https://www.forbes.com/sites/gordonkelly/2020/08/06/samsung-galaxy-note-20-release-price-specs-camera-design-upgrade-galaxy-s20-note-20-ultra/#679c5aec30a>

Ētikas padome uzskata, ka Sižets, kuru LTV uzskata par tehnoloģijas ziņu, ir uzņēmuma Samsung reklāma - Samsung jauno produktu prezentācija Rīta Panorāmas laikā.

Saskaņā ar Ētikas kodeksa 2.1. punktu reklāma ir „ar saimniecisko vai profesionālo darbību saistīts jebkuras formas vai jebkura veida paziņojums vai pasākums, kura nolūks ir veicināt preču vai pakalpojumu (arī nekustamā īpašuma, tiesību un saistību) popularitāti vai pieprasījumu pēc tiem. To starp, runātā vai rakstītā tekstā, skaitļos vai zīmēs tieši izteikts vai arī ierastos apstākļos no atsevišķiem reklāmas elementiem vai to kopuma noprotams vēstījums, kā par tiešo reklāmas objektu, tā arī par jebkuriem citiem jautājumiem”.

Saskaņā ar Reklāmas likuma 1.pantu reklāma ir - ar saimniecisko vai profesionālo darbību saistīts jebkuras formas vai jebkura veida paziņojums vai pasākums, kura nolūks ir veicināt preču vai pakalpojumu (arī nekustamā īpašuma, tiesību un saistību) popularitāti vai pieprasījumu pēc tiem.

Saskaņā ar Reklāmas likuma 12.panta 3.daļu reklāmas izplatītājam ir pienākums nodalīt reklāmu no cita veida informācijas.

Attiecīgi Ētikas padomes ieskatā Sižets ir uzskatāms par reklāmu Ētikas kodeksa izpratnē un reklāma nav tikusi nodalīta no cita veida informācijas – ziņu raidījuma Rīta Panorāma saturs.

Ētikas padome uzskata, ka, lai Sižetu varētu uzskatīt par ziņām par tehnoloģiju tematiem, tā saturam bija jābūt veidotam atbilstoši žurnālistikas principiem: sniedzot sabiedrībai patiesu un pārbaudītu informāciju, maksimāli tuvojoties patiesībai un nodrošinot, ka faktu izklāstā žurnālista veidotais saturs ir objektīvs, daudzpusīgs un sabalansēts, lai sabiedrība saņemtu gan pilnu informāciju par notikumu, gan analītisku un kritisku nostāju, aizstāvot sabiedrības intereses un indivīda tiesības sabiedrisko mediju ziņu raidījumos pieredzēt profesionālas žurnālistikas nevis reklāmas vai sabiedrisko attiecību diskursu. Šī konkrētā Sižeta saturu veidoja žurnālistes pseidointervija ar uzņēmuma Samsung darbinieku, kas būtībā bija

Samsung jauno produktu prezentācija bez jebkāda objektīva izvērtējuma vai kritikas no žurnālista puses.

Lai gan Ētikas padomes uzdevums nebija vērtēt LTV iesniegtos citu mediju piemērus, kā tie bija atspoguļojuši uzņēmuma Samsung produktu jaunumus, Ētikas padome iepazīnās ar LTV norādītajiem piemēriem un secina, ka virknē norādīto avotu (piemēram, Bloomberg, LNT 900 sekundes, Forbes) Samsung jaunumi ir tikuši vērtēti neitrāli, daudzpusīgi un kritiski, kamēr LTV Sižetu visdrīzāk veidoja uzņēmuma Samsung sabiedrisko attiecību speciālistu sagatavots materiāls bez esošā tirgus konteksta raksturojuma, bez kritiska izvērtējuma un analīzes, vien atspoguļojot uzņēmuma jaunumus vienpusēji tikai no Samsung sabiedrisko attiecību perspektīvas.

Ētikas padomes ieskatā minētais Sižets, kas, kā secina Ētikas padome, ir reklāma, ziņu raidījumā Rīta Panorāma tika mēģināts pasniegt kā ziņa.

[III] Ētikas kodeksa pārkāpums

Izvērtējot Sižeta saturu, Ētikas padome konstatēja, ka Sižets ir reklāma, kas ir iekļauta ziņu raidījumā, neatdalot to no cita veida informācijas – raidījuma satura, un šī reklāma tiek pasniegta kā ziņa.

Ētikas kodeksa 4.1.1. punkts nosaka, ka *Reklāmas profesionālis ievēro Latvijas Republikā spēkā esošos normatīvos aktus*. Saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un atbilstoši Ētikas kodeksa interpretācijai, LTV bija jānodala reklāma no satura. Tas netika izdarīts. Pārkāpts arī Ētikas kodeksa 5.7. punkts, kas nosaka, ka *Reklāmas profesionālim savas profesionālās darbības jāvēic atbilstoši normatīvajiem aktiem un labas reklāmas prakses principiem*. Savukārt, Ētikas kodeksa punktā 7.1.3. cita starpā teikts, ka *reklāma nedrīkst tikt pasniegta kā ziņa*. No LTV skaidrojuma izriet, ka LTV apzināti un neslēpti pasniedza šo Sižetu – Samsung jauno produktu prezentācijas reklāmu kā ziņu.

[IV] Lēmums

Nemot vērā visu iepriekš minēto, LRA Ētikas padome nolemj, ka LTV ir pārkāpusi Ētikas kodeksa 4.1.1., 5.7. un 7.1.3. punktus.

Nemot vērā, ka LTV ir LRA biedrs, LTV ir saistošs Ētikas kodekss un tā ievērošana, Ētikas padome nolemj izteikt aizrādījumu LTV.

Saskaņā ar Ētikas kodeksa 9.2.8. punktu Ētikas padomes pieņemtais lēmums nav pārsūdzams.

Ētikas padomes vārdā

Baiba Liepiņa _____